

Curaclam
Thuaisceart Éireann

Seicliosta: Léitheoireacht

Dóigheanna le ciall a bhaint as ábhar léitheoireachta

- Smaoinigh faoi ábhar an leabhair nó an téacs (mar shampla, an topaic, na carachtair nó an plota).
- Agus tú ag léamh faoi thopaic áirithe, cuimhnigh ar na rudaí uilig atá ar eolas agat faoin topaic sin cheana féin.
- Má léann do mhúinteoir an téacs os ard, lean ar an leathanach é le cuidiú leat.
- Agus tú ag léamh scéil, smaoinigh ar an chéad rud eile a tharlóidh ann.
- Glac do chuid ama – mura dtuigeann tú abairt nó alt, léigh arís é.
- Déan achoimre ar an rud atá léite agat i do chuid focal féin.
- Abair cad é do bharúil den téacs atá á léamh agat agus luaigh fáthanna.
- Bain úsáid as guthanna éagsúla, go háirithe do na carachtair agus iad ag labhairt (fiú agus tú ag léamh go ciúin duit féin).
- Cuir ceisteanna ar chara faoi na rudaí a léigh tú (nó is féidir ceist a chur ar ghrúpa nó ar dhuine sa bhaile).
- Léigh os ard do dhuine éigin sa bhaile.
- Déan píosaí gairide léitheoireachta a ullmhú agus a chleachtadh sula léann tú amach do dhuine éigin iad.

Cuspóir an Údair

- Cuimhnigh gurb í aidhm an scríbhneora ná teachtaireacht a chur in iúl ar dhóigh áirithe.
 - Cad chuige ar roghnaigh an scríbhneoir an múnla seo?
 - Cad chuige ar scríobhadh an téacs agus cé air a bhfuil sé dírithe?
 - Smaoinigh ar fhocail a chuireann síos ar an stíl scríbhneoireachta, mar shampla foirmiúil, neamhfhoirmiúil, faisnéiseach, pearsanta, tuairisciúil, áititheach nó greannmhar.
 - Smaoinigh ar cad é mar a oireann an stíl scríbhneoireachta don chuspóir agus don lucht léitheoireachta.
 - Déan achoimre ar theachttaireacht ghinearálta an téacs, i do chuid focal féin.
 - Cuimhnigh go raibh fáth leis na sonraí uilig a d'úsáid an scríbhneoir sa téacs, mar shampla focail, íomhánna, dathanna agus leagan amach.
 - Cuardaigh abairt na topaice in alt nó i mír. Úsáideann an scríbhneoir seo le teachtaireacht a shoiléiriú.
 - Cad iad na rudaí a bhaineann leis na focail agus na híomhánna ar baineadh úsáid astu?
 - Amharc faoi choinne teicnící teanga a úsáidtear d'aonturas, mar shampla athrá le béim a chur ar an phríomhphointe nó abairtí gairide le teannas a chruthú.
 - Smaoinigh ar na híomhánna a bhí in úsáid. Mar shampla, cad é a thaispeántar don léitheoir? Cad é dó a seasann na híomhánna?
-

Nótaí a scríobh

- Smaoinigh ar cad dó do chuid nótaí?
- Smaoinigh ar cé dó do chuid nótaí?
- Úsáid an leagan amach is áisiúla duit féin, mar shampla liosta, tábla nó damhánléaráid.
- Bíodh na nótaí chomh gairid agus is féidir. Is leor cúpla focal do gach pointe.
- Úsáid ceannlitreacha chun focail topaice a thagann aníos go minic a ghiorrú.
- Píoc amach as an téacs eolas ar bith a bhaineann le do thasc.
- Má thugann do mhúinteoir cead duit, aibhsigh nó cuir líne faoi eochairphointí i dtéacs ar bith atá in úsáid agat.
- Scríobh amach pointe ar bith a bhreacann tú síos i d'fhocail féin.
- Más cuidiú duit é, roinn do leathanach pointí ina rannóga sula gcuireann tú tús le do chuid nótaí.
- Cuir ceanteidil ar do chuid nótaí chun iad a chur isteach i rannóga atá furasta duit a úsáid.
- Breac síos cúpla focal mar achoimre ar gach alt nó rannóg téacs agus tú i mbun oibre.
- Cuir do chuid smaointe féin san áireamh sna nótaí agus tú i mbun oibre. Is cuma mura mbaineann tú úsáid astu.
- Má tá foinsí éagsúla in úsáid agat, cuir ceist faoin eolas atá iontu. Mar shampla, an bhfuil an rud céanna á rá sna foinsí éagsúla nó an bhfuil siad ag teacht salach ar a chéile?
- Roghnaigh an t-ord is fearr chun do chuid nótaí a úsáid agus déan taifead air seo trí uimhreacha a chur taobh leis na pointí.

Ciall cheilte a bhaint as an eolas (Tátail)

- Smaoinigh ar an duine a scríobh an téacs.
 - Smaoinigh ar an chúis ar scríobhadh an téacs.
 - An bhfuil sé de dhualgas ar an scríbhneoir dearcadh faoi leith a chur chun cinn?
 - Déan machnamh ar an am ar scríobhadh an téacs. Mar shampla, an bhfuil an dáta tábhachtach sa stair?
 - Déan nóta den mhéid atá ar eolas agat cheana féin, an rud is gá a bheith ar eolas agat agus leideanna ar bith sa téacs a líonfadh na bearnaí.
 - Má tá carachtar sa scéal ag labhairt, nó má tá pearsa stairiúil ag tabhairt óráide, smaoinigh ar an méid nach ndearnadh trácht air.
 - Nuair a chuirtear síos ar chomharthaíocht choirp chainteora, cuir ceist ort féin cad é a thugann sé le tuiscint.
 - Cuir le chéile giotáí eolais a chuireann síos ar iompar daoine lena oibriú amach cad é atá siad ag smaoineamh nó cad é mar a mhothaíonn siad.
 - Léirigh ionbhá le daoine sa téacs agus samhlaigh a gcuid smaointe, nó a gcuid mothúchán.
 - Déan rólghlacadh leis an téacs a imscrúdú.
 - Tabhair do d'aire daoine ag rá nó ag smaoineamh rud éigin nach mbeifeá ag súil leis agus cuir ceist cén fáth a ndéanfadh siad é.
 - Déan plé ar na cialla éagsúla is féidir a bhaint as an téacs.
 - Tabhair fáthanna leis an chiall a bhain tú as an téacs.
-

Dul i ngleic le claontacht

- Faigh amach cuspóir na scríbhneoireachta.
- Smaoinigh ar an lucht léitheoireachta ar a bhfuil an téacs dírithe.
- Cuimhnigh go mbíonn seans níos fearr ann go mbeidh claonadh sa téacs más í aidhm an údair ná dearcadh ar léith a chur chun tosaigh, mar shampla, póstaer bolscaireachta ón Dara Cogadh Domhanda.
- Cuimhnigh gur leis an scríbhneoir an claonadh.
- Cuimhnigh gur féidir leis an chlaonadh bheith an-soiléir nó ceilte.
- Leis an chlaonadh a shainaithint, bí faichilleach nach mbíonn an scríbhneoir ag iarraidh dul i bhfeidhm ar an lucht léitheoireachta ar bhealach míchothrom.
- Ná déan dearmad gur féidir leis an chlaonadh bheith déanta d'aonturas.
- Déan machnamh cé acu an bhfuil an scríbhneoir eolach ar a chlaonadh féin nó nach bhfuil.
- Leis an chlaonadh a shainaithint, smaoinigh ar dhearcthaí éagsúla faoi shaincheist agus déan seiceáil an bhfuil siad soiléir sa téacs. Mura bhfuil ach dearcadh amháin ann, tá an téacs claonta.
- Fiafraigh díot féin an claonadh polaitiúil atá sa téacs – leas grúpa áirithe daoine a chur chun cinn.
- Bí faichilleach ar chlaonadh áit a gcuirtear béim ar an príomhphointe trí athrá. Sainaithin príomhfhocail agus príomhfhrásaí sa téacs a spreagann mothúcháin ar leith. Smaoinigh ar chiall na bhfocal a bhíonn in úsáid, mar shampla 'sceimhlitheoir' agus 'trodaí na saoirse'.
- Ná déan dearmad nach ionann na naisc idir luchtanna léitheoireachta agus an claonadh. Mar shampla, thiocfadh le lucht léitheoireachta a bheith eolach ar chlaonadh agus iad ag iarraidh teachtaireacht a fháil atá claonta nó thiocfadh dó nach bhfuil siad eolach ar chlaonadh agus ar an dóigh a dtéann sé i bhfeidhm ar a gcuid smaointe.

Cur chuige maidir le focal deacair

- Fuaimnigh na foghair nó na fuaimeanna éagsúla atá mar chuid den fhocal.
 - Cuir ceist ort féin, an bhfuil an tús nó an deireadh céanna aige is atá ag focal ar bith atá ar eolas agat.
 - Smaoinigh ar cé acu focal a mbeadh ciall leis ag an pointe seo den abairt.
 - Smaoinigh ar an chineál focail a bheadh fóirsteanach ag an pointe seo den abairt, mar shampla ainmfhocal, aidiacht nó briathar.
 - Léigh na focail eile i ndiaidh an fhocail chun leid ar bith san abairt a aimsiú maidir le brí an fhocail nach bhfuil ar eolas agat.
 - Léigh an abairt arís ón tús ar mhaithe le leid ar bith a aimsiú, leid nach bhfaca tú ag an tús.
 - Féach ar íomhánna nó pictiúr ar bith sa téacs a thabharfadh leid duit.
 - Stad nó glac sos ag lánstadanna agus ag camóga ar mhaithe le ciall a bhaint as an téacs.
 - Coimhéd na focail topaice.
 - Léigh amach go laethúil focal topaice ar bith atá ar taispeánt i do sheomra ranga.
-

Ciall a bhaint as íomhánna

- Smaoinigh ar an duine a chruthaigh an íomhá?
- Smaoinigh ar an chúis ar cruthaíodh an íomhá?
- Smaoinigh ar fhocal le cur síos a dhéanamh ar an íomhá. Mar shampla, an bhfuil sé brónach, greannmhar nó uafásach?
- Cuir ceist ort féin, cad é teachtaireacht na híomhá?
- Cuir ceist ort féin, an bhfuil sé i gceist go rachaidh an íomhá i bhfeidhm ar an lucht féachana ar bhealach áirithe nó go spreagfaidh sé mothúchán ar leith.
- Cuir ceisteanna faoin íomhá agus tú ag baint úsáid as na míreanna ceisteacha cé, cad é, cá huair, cá háit agus cad chuige.
- Féach ar na dathanna atá in úsáid agus smaoinigh ar an tionchar atá acu ar mhothúcháin an duine.
- Cuir ceist ort féin; an bhfuil nasc idir na dathanna atá in úsáid agus mothúcháin ar leith nó an mbaineann siad le smaointe ar leith?
- Cuir ceist ort féin; an bhfuil an fhírinne á léiriú ag an íomhá?
- Smaoinigh ar an dóigh a dtiocfadh leis an íomhá dul i bhfeidhm ar dhaoine le tuairimí malartacha.